

Župani Križevačke županije u 13. i 14. stoljeću

OZREN BLAGEC

Stručni članak
Professional paper

Gradski muzej Križevci
Tome Sermagea 2
HR-48260 Križevci
ozren.blagec@kc.t-com.hr

Primljeno/Received: 22. 10. 2010.
Prihvaćeno/Accepted: 12. 11. 2010.

Na osnovi objavljenih izvora i postojeće literature autor pokušava rekonstruirati redoslijed župana Križevačke županije, od njenih prvih spomena u povijesnim izvorima krajem 12. stoljeća, kada je križevačkim županom bio Ižan, pa do kraja 14. stoljeća, kada je Križevačka županija, uz Zagrebačku, najprostranija županija srednjovjekovne Slavonije, a njeni župani nerijetko imaju i položaj slavonskog podbana. Tijekom 13. stoljeća postoje svjedočanstva o 12 križevačkih župana, a od dvadesetih godina 14. stoljeća možemo gotovo u potpunosti rekonstruirati redoslijed župana Križevačke županije, među kojima su bili najvažniji župan Stjepan, sin bana Pavla, zatim Petar Cirke, ujedno i podban, te Toma, Martin Držanić i Ivan Antimonov krajem 14. stoljeća, koji su uz funkciju križevačkog župana obnašali i funkciju zagrebačkog župana te podbana.

Ključne riječi: Križevačka županija, Križevci, župan, veliki župan, podžupan, podban

Križevačka županija bila je jedna je od najvažnijih županija na prostoru srednjovjekovne Slavonije. Usprkos tomu dosadašnja se historiografija nije mnogo bavila njenom prošlošću.¹ Jedna je od nedovoljno obrađenih tema i ona o županima Križevačke županije. Rade Milosavljević u *Leksikonu Križevčana*² donosi navodni popis svih križevačkih župana, no taj je popis prepun pogrešaka i napravljen potpuno diletantski. Mnogo potpuniji i točniji popis križevačkih župana možemo naći kod Zdenka Baloga u monografiji *Križevačko-kalnička regija u srednjem vijeku*.³ Kako Balogu glavni cilj nije bio ustanoviti sve župane, već utvrditi tko je imao vlast na križevačkom i kalničkom području, popis koji on donosi, nije potpun (nedostaje nekoliko župana) te ne donosi

cijelo razdoblje županovanja pojedinih župana, već samo navodi pojedine godine u kojima se oni spominju kao župani. Na osnovi objavljenih izvora pokušat ćemo utvrditi tko su sve bili župani Križevačke županije krajem 12. i tijekom 13. i 14. stoljeća te odrediti vrijeme njihova županovanja, a teritorijalne ćemo i kurijalne župane spomenuti samo uzgred. Također kod onih pojedinaca, gdje je to moguće na osnovi izvora ili do sada objavljene literature, iznijet ćemo i kraće biografije ili barem navesti koje su sve službe, osim križevačkog župana, obavljali. Cilj je istraživanja utvrditi sve župane koji su tijekom više od sedam stoljeća županovali Križevačkom županijom, a ovo je prvi u nizu radova posvećen toj temi.

Križevački župani krajem 12. i u 13. stoljeću

Vrela 12. stoljeća navode nam samo jednoga križevačkog župana, **Ižana** (*Ysan*), koji se spominje u darovnici pečuskog biskupa Kalana zagrebačkom biskupu Dominiku za posjed Miholjec u okolici Kalnika.⁴ Isprava je datirana u

1 Od važnijih radova o srednjovjekovnoj Križevačkoj županiji izdvajam: Csanki, Dezso, *Körösmegeye a XV-ik században*, Budapest, 1893. i Bösendorfer, Josip, *Crčice iz slavonske povijesti s osobitim obzirom na prošlost županija: križevačke, virovitičke, požeške, cisdravske baranjske, vukovske i srijemske te kr. i slob. grada Osijeka: u Srednjem i Novom vijeku*, Osijek, 1910.

2 Milosavljević, Rade, *Leksikon Križevčana, prilog poznavanju povijesti Križevaca i križevačkog kraja*, Povijesno društvo Koprivnica, Križevci, 1988., str. 145 – 147.

3 Balog, Zdenko, *Križevačko-kalnička regija u srednjem vijeku*, Matica hrvatska – ogranak Križevci, Križevci, 2003., str. 42 – 46.

4 Diplomatički zbornik (dalje CD), sv. II, str. 167 – 168.

1193. godinu, ali Križevačka županija zasigurno je starija. U istoj se darovnici prvi put spominje i križevačka utvrda. Sam Ižan navodi se kao kurijalni (dvorski) župan.

Iz 13. stoljeća, većinom iz druge polovine, sačuvana su imena petnaestak župana. Iako iz prva dva desetljeća nemamo nikakve podatke, a prvi poznati župan 13. stoljeća bio je **Petko** (*Petco*) iz 1225. godine, zasigurno se između Ižanova i Petkova županovanja izmijenilo nekoliko nama nepoznatih župana. Župan Petko spominje se kao svjedok u darovnici kojom zagrebački kaptol dobiva dva zemljišta u Varaždinskim Toplicama.⁵ Zanimljivo je da se dvije godine prije, dakle 1223., u darovnici kralja Andrije II. križarima navodi »zemlja župana Petka« koja se nalazi uz rijeku Veliku, jugozapadno od Križevaca. Je li to bio posjed križevačkog župana Petka, teško je sa sigurnošću utvrditi, no vrlo je vjerojatno da je tako.⁶

Sredinom 13. stoljeća nailazimo na **Dominika** (*Dominicus*), križevačkog župana i podbana. Dominik je prvi križevački župan za kojega pouzdano znamo da je ujedno bio i podban. Dominik svjedoči o prodaji posjeda Ravna. U istoj se ispravi od 18. srpnja 1249. pojavljuju još dvojica križevačkih župana: **Perkone** (*Percone*), križevački kurijalni župan, i **Prelsa** (*Prelsa*), koji se spominje kao teritorijalni župan. Prelsa se ne navodi točno kao križevački teritorijalni župan,⁷ no kako uz župana Jurja, tri godine poslije, ponovno susrećemo Prelsu kao križevačkoga teritorijalnog župana, nema sumnje da je riječ o istoj osobi.⁸

Križevačkog župana **Jurja** (*Georgius*) susrećemo u ispravama iz 1252. i 1253. godine. Prvi ga put nalazimo u znamenitoj povelji bana Stjepana od 24. travnja 1252. kojom Križevci dobivaju status slobodnoga kraljevskoga grada. Juraj se spominje kao križevački župan, a Prelsa kao križevački teritorijalni župan.⁹ Već sljedeće godine u darovnici kralja Bele IV. Mergi i Močkonu, kojima Bela poklanja zemljište u Križevačkoj žu-

paniji, izmjeru zemlje izvršili su križevački župan Juraj i teritorijalni župan Prelsa.¹⁰ Juraj je prvi župan kojega susrećemo u dvama dokumentima iz dviju različitih godina, što znači da se župani nisu mijenjali svake godine, već da su tu dužnost obnašali više godina.

Teritorijalni župan Prelsa obavljao je svoju dužnost možda i više od dva desetljeća. Susrećemo ga i 1260. godine u dokumentu o prodaji zemlje pred križevačkim županom **Junkom** (*Junk*).¹¹ Župan Junk spominje se i u ispravi s kraja 13. stoljeća kojom slavonski ban potvrđuje Marku, sinu župana Povše, povlasticu da mu može suditi samo ban, a ne križevački župan.¹² Junk je funkciju župana zasigurno obnašao nekoliko godina, no kada počinje i kada se završava njegovo župovanje, zbog oskudnosti izvora nemoguće je utvrditi.

Tiburcije (*Tyburcius*) vjerojatno je najzagonetniji križevački župan o kojem imamo ikakve podatke. Spominje se samo jedanput, u potvrdi posjeda Obreža, koju je križevački župan Martin 25. svibnja 1269. izdao županu Pesku. Kada je Tiburcije obnašao dužnost župana, ne navodi se točno, no kako se u potvrdnici spominje prije župana Kračine (župana 1266. godine), vjerojatno ga možemo smjestiti između 1261. i 1265. godine.¹³

Župana **Kračinu** (*Carachinus*, *Krachinus*, *Crachynus*) nalazimo u četirima dokumentima. U prvome od njih, datiranu s 25. svibnja 1265., kralj Bela IV. daruje zemlju svom notararu Tomi i njegovu bratu Ivanu.¹⁴ Već 24. lipnja iste godine slavonski ban Roland zadužuje križevačkog župana Kračinu da s Pavlom, kanonikom čazmanskim, uredi odnose na području grada Rovišća, iako je u to vrijeme Rovišće egzistiralo kao samostalna županija.¹⁵ Treća isprava u kojoj se spominje Kračina kao križevački župan, nije datirana i vjerojatno je nastala također 1265. godine ili prije jer već 1266. godine nalazimo novoga križevačkog župana. U toj nedatiranoj ispravi pred Kračinom se produžuje rok za plaćanje krvarine,¹⁶ što znači da

5 CD III, str. 267.

6 CD III, str. 232.

7 CD IV, str. 397 – 399.

8 Dominika kao križevačkog župana i podbana navodi i Krčelić, ali ga smješta u 1247. godinu. Vidi: Krčelić, Baltazar Adam, *Povijest stolne crkve zagrebačke*, preveo Zlatko Šešelj, Institut za suvremenu povijest, Zagreb, 1994., str. 100.

9 CD IV, str. 489 – 491.

10 CD IV, str. 536 – 538.

11 CD V, str. 163.

12 CD VI, str. 602 – 603. Datacija isprave nije sigurna, no smatra se da je izdana 12. listopada 1287.

13 CD XIX, str. 298 – 300.

14 CD V, str. 335 – 336.

15 CD V, str. 337 – 338.

16 CD VII, str. 414.

je križevački župan u to vrijeme vjerojatno imao pravo suditi i u slučajevima ubojstva, a možda čak i pravo izricanja smrtno kazne (*ius gladii*), što je inače pripadalo samo najmoćnijim feudalcima, ponajprije banu i samomu kralju. I konačno ime župana Kračine nalazimo i u već spomenutoj potvrdi darovnice za Obrež županu Pesku, no u potvrdnici ne nalazimo vrijeme kada je Kračina obavljao dužnost župana.¹⁷

Jakoba (*Jacobus*) kao križevačkog župana srećemo samo jedanput, i to 1266. godine, gdje se pred njim svjedoči o daru Bele IV. Takačevim sinovima. Sama isprava izvadak je jedne novije isprave iz 1348. godine.¹⁸

Župana **Martina** (*Mortunus, Martinus, Martunus*) nalazimo u nekoliko isprava. O točnim godinama početka i završetka njegova župovanja možemo samo nagađati. Županom je vjerojatno postao 1267. ili 1268. godine i bio je to najvjerojatnije do 1270. godine. Tri isprave koje sa sigurnošću navode vrijeme njegova župovanja, potječu iz 1268. i 1269. U svim trima riječ je darovanju ili potvrdi darovanja zemlje. U prvoj ispravi iz 1268. godine (bez oznake datuma) župan Martin potvrđuje darovanje posjeda.¹⁹ Drugi je podatak o Martinu iz već spominjane isprave od 25. svibanja 1269.²⁰ I konačno 15. prosinca iste godine posljednji je datirani dokument o županu Martinu.²¹

Župana **Puža** (*Pous*) nalazimo samo jedanput u ispravi iz 1271. godine, bez točna datuma. U ispravi se utvrđuju granice posjeda.²² Tri godine poslije u kupoprodajnom ugovoru datiranu s 1. rujna 1274. spominje se teritorijalni župan Čvet (*Chuet*).²³

Župana po imenu **Martin** (*Martunus, Martonos*) ponovno susrećemo 1274. i 1275. godine. U dokumentu koji je 6. srpnja 1371. izdao zagrebački kaptol, spominje se križevački župan Martin koji je prema zahtjevu suprotstavljenih stranaka 24.

kolovoza 1274. izvršio mjerenje zemlje.²⁴ Druge dvije isprave, prva od 7. travnja,²⁵ a druga od 27 srpnja²⁶ 1275., govore o prodaji zemlje. Radi li se tu o istom županu iz 1268. i 1269. godine ili o drugoj osobi, iz poznatih dokumenata vjerojatno ne će biti moguće utvrditi. Dodatni je problem što se županovo ime u latinskim ispravama javlja u nekoliko različitih oblika.

U četirima ispravama iz 1276. i 1277. godine nalazimo na župana **Iliju** (*Elyas*). U svim se dokumentima uređuje kupoprodaja zemlje. Prva je isprava od 23. rujna 1276.²⁷ Sljedeće su dvije od 3. i 18. ožujka 1277.,²⁸ a posljednja je datirana s 25. travnja 1277.²⁹ Do kada je Ilija bio križevački župan, ne znamo, no isprava izdana u Čazmi 23. studenoga 1284. spominje novoga križevačkog župana **Marcela** (*Marcellus*) kao zastupnika bana cijele Slavonije Ivana³⁰ u primanju založne svote za posjed Rašćinu. To što je križevački župan pouzdanik samoga bana, ukazuje na važnost službe križevačkih župana u to vrijeme. Sa županom Marcelom završava se niz poznatih nam križevačkih župana iz 13. stoljeća. Lista zasigurno nije potpuna, a nova imena mogu nam dati samo da sada nepoznati izvori.

Križevački župani u 14. stoljeću

Iz prve polovine 14. stoljeća također nam je poznato nekoliko župana, ali su izvori za prva dva desetljeća veoma skromni. Prvi je u nizu poznatih župana **Joakim** (*Joachinus*) koji 20. lipnja 1307. u Križevcima svjedoči o prodaji zemlje.³¹ Zanimljivo je da nam za razdoblje od više od dvadeset godina, od župana Marcela do župana Joakima, nije ostao sačuvan ni jedan podatak o kojemu križevačkom županu.

Nakon Joakima, iz kupoprodajnog ugovora sklopljena 19. travnja 1316. u Križevcima saznajemo za župana **Beka** (*Beke*).³² Već sljedeće go-

17 CD XIX, str. 298 – 300. Vidi bilješku br. 13.

18 CD V, str. 411.

19 CD V, str. 481 – 482.

20 CD XIX, str. 298 – 300. Vidi također i napomenu br. 13 uz župana Tiburcija i br. 17 uz župana Kračinu.

21 CD V, str. 504.

22 CD V, str. 615.

23 CD XX, str. 61.

24 CD XIV, str. 359 – 360.

25 CD XX, str. 66.

26 CD XIX, str. 156. Treba vidjeti i CD VI, str. 116 – 117.

27 CD VI, str. 174 – 175.

28 CD VI, str. 184 – 185 i 190 – 191.

29 CD VI, str. 198 – 199.

30 CD VI, str. 504 – 505.

31 CD VIII, str. 140 – 141.

32 CD VIII, str. 424 – 426.

dine novi župan **Jakob** (*Jacobus*) i njegov teritorijalni župan Vid (*Vydus*) određuju međe posjeda Kamešnice.³³ **Hektor** (*Hector*), koji je bio sin Vukoslavov i brat Punikov, također se kao križevački župan spominje samo jedanput, 22. prosinca 1322., u ispravi kojom kralj Karlo Anžuvinao potvrđuje darovnicu Andrije II. iz 1291. godine knezu Gardumu za utvrdu Grebengrad.³⁴ Hektor je pripadao poznatoj obitelji Grebenski, koji su naziv dobili upravo po spomenutoj utvrdi na istočnim obroncima Ivanščice.³⁵ Zanimljivo je da se u dvjema ispravama iz prosinca iste godine Hektor ne navodi kao križevački župan, već samo kao član obitelji Grebenski³⁶ kao i u ispravi iz 1324. godine, no tada on ionako više nije županom Križevačke županije. I konačno župan **Stjepan** (*Stephanus*), koji se navodi kao sin Sandurov i brat Emerikov, posljednji je križevački župan o kojem imamo tek sporadične podatke. Stjepan i njegov brat pred čazmanskim kaptolom 21. prosinca 1324. mijenjaju zemlju s Aldumasovim sinovima Mihaelom i Petevom.³⁷ Već sa sljedećim županom, Stjepanom, sinom bana Pavla, podatci postaju puno češći i konkretniji, pa nadalje možemo s velikom točnošću i sigurnošću odrediti imena i vrijeme županovanja križevačkih župana.

Prvi dobro poznati, a ujedno i najvažniji župan u to vrijeme još male Križevačke županije, bio je **Stjepan** (*Stephanus*), Pavlov sin. Stjepan se u više od dvadeset isprava između 1325. i 1341. godine navodi kao križevački župan.³⁸ Prva isprava datirana je s 12. ožujka 1325. u Križevcima,³⁹ a posljednja u kojoj se Stjepan navodi kao župan Križevačke županije, izdana je u Zagrebu 12. travnja 1341.⁴⁰ U većini isprava Stjepan se navodi

kao sin bana Pavla,⁴¹ a podatke o njemu nemamo jedino iz 1331., 1333. i 1339. godine, no nema sumnje da je Stjepan i u to vrijeme bio županom Križevačke županije. Kako novog župana, Pavla, susrećemo 1343. godine, znamo da je Stjepan dužnost križevačkog župana prestao obnašati između 13. travnja 1341. i 18. srpnja 1343., jer se sljedeći dan kao križevački župan javlja Pavao.⁴²

Iz darovnice bana čitave Slavonije Mikca doznajemo i za neke Stjepanove posjede. Dana 10. veljače 1341. u Križevcima ban Mikac daruje Stjepanu posjede Kamešnicu podno Kalnika i Ivančinec.⁴³

U vrijeme Stjepanova županovanja u izvorima nailazimo i na nekoliko teritorijalnih župana. Demetrije (*Demetrius*), koji svjedoči prodaji zemlje 21. svibnja 1330. u Križevcima,⁴⁴ i Ivan (*Iwan*), koji zajedno sa županom Stjepanom presuđuje u parnici o dodjeli zemlje.⁴⁵ Ivan se navodi kao Demetrijev sin. Ako je Ivan sin predhodnoga teritorijalnog župana Demetrija, ovdje se prvi put susreće slučaj nasljeđivanja funkcije teritorijalnog župana unutar iste obitelji.

Križevački župan **Pavao** (*Paulus*) javlja se prvi put u već spomenutoj ispravi od 19. srpnja 1343.⁴⁶ Kako za 1342. godinu nemamo nikakvih podataka o križevačkom županu, vrlo je vjerojatno da su tu funkciju obavljali ili Stjepan, sin ban Pavla, ili Pavao, no kada je točno došlo do njihove smjene, ne znamo. Malo je vjerojatno da je između njih dvojice bio još koji nepoznati nam križevački župan. Pavao se 1343. i 1344. godine navodi kao križevački župan i kaštelan utvrde Mrin (*castellanus de Meren*),⁴⁷ a početkom 1346. kao kaštelan Velikoga Kalnika.⁴⁸ Vjerojatno je Pavao u vri-

33 CD XVI, str. 114 – 115.

34 CD IX, str. 98.

35 O obitelji Grebenski više u *Hrvatskom biografskom leksikonu*, svezak 5, Leksikografski zavod »Miroslav Krleža«, Zagreb, 2002., str. 156 – 157.

36 CD IX, str. 95 i 97.

37 CD IX, str. 218. U ispravi kojom čazmanski kaptol potvrđuje ispravu križevačkog župana Stjepana (sina bana Pavla), spominje se i Stjepan, nekada križevački župan (*Stephani quondam comitis Crisiensis*). Radi li se tu o Stjepanu, Sandurovu sinu, ili nekom prijašnjem županu po imenu Stjepan, nije jasno (CD IX, str. 582).

38 Isprave koje pružaju podatke o Stjepanu, sinu bana Pavla, kao križevačkom županu, sljedeće su: u CD IX, str. 228 – 229, 263, 311 – 313, 346, 374, 379, 451 – 452, 470 – 472, 581 – 584 i 585.; u CD X, str. 15, 16 – 17, 39 – 40, 42, 161, 183, 209, 253 – 254, 302, 346, 434 – 435, 435 – 438, 576 – 578, 576 – 579, 582, 584, 599 – 600, 609 – 612; u CD XI, str. 71.

39 CD IX, str. 228.

40 CD X, str. 609 – 612.

41 Stjepanov otač Pavao nije ban Slavonije niti ban Hrvatske i Dalmacije, već se u ispravama spominje samo kao ban, tj. nosi bansku plemićku titulu. Banovi Slavonije uz svoje ime uvijek točno naglašavaju da su na položaju slavonskog bana, kao i banovi Dalmacije i Hrvatske.

42 CD XI, str. 71.

43 CD X, str. 599 – 600.

44 CD IX, str. 515 – 516.

45 CD X, str. 576 – 578.

46 Vidi napomenu br. 42, CD XI, str. 71.

47 Utvrda Mrin vjerojatno se nalazila u dolini rijeke Sane, u blizini Kljevaca, i mogla bi biti istovjetna s današnjim ostatcima grad Kamička. Vidi u Engel, Pál, *Neki problemi bosansko-ugarskih odnosa*, u: *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti*, 16 (1), Zagreb, 1998., str. 57 – 72.

48 Vidi isprave CD XI, str. 71, str. 86 – 87 i 142 – 144, koje Pavla navode kao kaštelana Mrina, i str. 275 – 276, gdje se navodi kao kaštelan Velikoga Kalnika.

jeme ustoličenja na mjesto križevačkog župana bio kaštelanom utvrde Mrin, no kako je ona bila poprilično udaljena od Križevaca, on postaje kaštelanom velikokalničke utvrde, koja je zasigurno imala važnu ulogu u obrani dijela Križevačke županije. Župana Pavla također nalazimo kao svjedoka u pomirbi bana cijele Slavonije Nikole s Ivanom Nelipićem 23. lipnja 1345. u Kninu.⁴⁹ Pavao je bio uvučen u spor s plemićima plemićke općine Svete Jelene Koruske (današnja Sveta Helena, sjeverno od Križevaca), jer je navodno prilikom premjeravanja zemljišta dio zemlje prisvojio za križevački Gornji grad. Spor je riješen tek nakon tri godine sudovanja, 1348., za Pavlova nasljednika župana Jakoba.⁵⁰ Je li taj spor između općine Svete Jelene Koruske i župana Pavla uzrokom njegova napuštanja položaja križevačkog župana, nije poznato. U vrijeme Pavlova županovanja spominju se i dva teritorijalna župana. To su Petar (*Petrus*), sin Nikolin, koji se spominje dva puta,⁵¹ i Grgur (*Gregorio*), sin Finekov.⁵²

Župana Pavla naslijedio je župan **Jakob** (*Jacobus*).⁵³ U jednoj ispravi izdanoj od čazmanskoga kaptola Jakob se navodi kao sin Dionisov,⁵⁴ no to je jedini dokument koji nam govori nešto o njegovu podrijetlu i obitelji. Jakob je bio ujedno i kaštelan utvrde Veliki Kalnik 1346., 1347. i 1350. godine, no kako se 1349. kao kalnički kaštelan navodi neki Petar,⁵⁵ možemo ustvrditi da križevački župan ipak nije cijelo vrijeme ujedno bio i kalničkim kaštelanom. Jakob se također u ispravi od 28. kolovoza 1348. navodi i kao župan Rovišća,⁵⁶ no rovišćanski je župan bio vrlo kratko vrijeme, a možemo čak posumnjati da je uopće to i bio, jer u ispravi izdanoj samo mjesec dana prije i u

drugoj ispravi od 21. rujna 1348. navodi se samo kao križevački župan.

U četirima ispravama s početka 1350. godine nailazimo na križevačkog župana **Tomu** (*Thomas*), koji se uvijek navodi kao sin Petrov. U tri slučaja Toma se spominje i kao *comes Lyphoviensis*,⁵⁷ a u dva navrata i kao *castellanus de Chokaku*.⁵⁸ Kako Jakoba kao križevačkog župana nalazimo posljednji put u ispravi od 5. srpnja 1350.,⁵⁹ moguće da je Toma bio križevački župan samo kratko vrijeme, a kako je druga županija kojom je županovao, bila vrlo daleko, maknut je s mjesta križevačkog župana i na taj je položaj ponovno vraćen Jakob. Druga je mogućnost bila da su Jakob i Toma zajednički obnašali dužnost križevačkog župana. Kako god bilo, županovanje i Jakobovo i Tomino završilo se u drugoj polovini 1350. godine, jer se već krajem iste javlja novi župan – Petar.⁶⁰

Podatke o županu **Petru** (*Petrus*) nalazimo u ukupno deset isprava.⁶¹ Svugdje se navodi kao Mihaelov sin, a od 1352. kao podban Slavonije, odnosno njezina bana Stjepana. Petar je bio i kaštelan Velikoga Kalnika 1351. i vjerojatno 1352. godine,⁶² a početkom 1354. godine kaštelanom velikokalničke utvrde navodi se Benedikt, sin Dominikov. Petar je križevačkim županom bio vjerojatno do pred kraj 1354. ili do početka 1355. godine. Naime u ispravi od 13. ožujka 1354. on se još navodi kao podban i križevački župan, a 14. listopada 1355. on je već bivši župan i bivši pod-

49 CD XI, str. 205 – 206.

50 Laszowski, Emilij, *Listine općine Sv. Jelene Koruske kod Križevaca*, *Vjestnik kraljevskog hrvatsko-slavonsko-dalmatinskog zemaljskog arkiva*, 6 (1), Zagreb, 1904., str. 242 – 265 i Laszowski, Emilij, *Listine općine Sv. Jelene Koruske kod Križevaca*, *Vjestnik kraljevskog hrvatsko-slavonsko-dalmatinskog zemaljskog arkiva*, 7 (1), Zagreb, 1905., str. 1 – 45.

51 Godine 1343. u CD XI, str. 86 – 87, i godine 1344. u CD XI, str. 124 – 125.

52 Grgur se spominje 1346. godine u CD XI, str. 275 – 276.

53 O Jakobu nam je ostalo sačuvano ukupno 13 isprava s njegovim imenom: u CD XI, str. 269, 331 – 332, 374 – 375, 479 – 480, 484 – 486, 487, 488, 491 – 492, 519, 533, 555, 609 i u CD XII, str. 238, gdje se Jakob spominje kao bivši župan.

54 CD XI, str. 479 – 480.

55 CD XI, str. 533.

56 CD XI, str. 484 – 486.

57 Vjerojatno se radi o županiji Liptov koja se nalazila na sjeveru današnje Slovačke. To je dosta neobično jer je udaljenost između Križevaca i Liptova prilično velika pa začuđuje kako je Toma mogao obavljati obje županske funkcije. O županiji Liptov vidi internetske adrese: http://en.wikipedia.org/wiki/Lipt%C3%B3_County i http://en.wikipedia.org/wiki/Administrative_divisions_of_the_Kingdom_of_Hungary (25. kolovoza 2010.)

58 Vjerojatno je riječ o utvrđi u središnjoj ugarskoj županiji Alba (danas Fejer). Vidi Fejér, Georgii, *Codex diplomaticus Hungariae*, X, 6, str. 635 i X, 7, str. 511 te http://en.wikipedia.org/wiki/Administrative_divisions_of_the_Kingdom_of_Hungary (25. kolovoza 2010.)

59 CD XI, str. 609.

60 U ispravi koju je Šimun, sudac kraljevskog suda, izdao u Višegradu 17. svibnja 1395., Toma se navodi i kao župan Rovišća, vidi CD XVIII, str. 28.

61 CD XII, str. 30 – 31, 46 – 47, 113, 141 – 142, 145, 145 – 146, 179 – 181, 231 – 232 i 306 – 307. Prvi put kao župan, 1350. godine, navodi se u povelji bana Leustahija od 28. siječnja 1361. Vidi u Klaić, Vjekoslav, *Plemići Svetački ili nobiles de Zempche*, *Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*, 199, JAZU, Zagreb, 1913., str. 20.

62 Isprava izdana godine 1352. plemićkoj općini Sv. Jelena Koruska dosta je oštećena i možemo pročitati da je Petar kaštelan, koje utvrde, ne vidi se, no vjerojatno je riječ o Velikom Kalniku. CD XII, str. 145.

ban. Tko je bio županom križevačkim do druge polovine 1354. ili prve polovine 1355. godine, kada prestaje Petrovo županovanje, pa do 1357., kada prvi put srećemo novog župana Pavla, ne znamo. Po završetku Petrova županovanja nalazimo na još jednoga teritorijalnog župana, Nikolu, sina Demetrijeva. Moguće da se ovdje radi o sinu istog onog Demetrija kojega susrećemo kao teritorijalnog župana 1330., odnosno brata teritorijalnog župana Ivana iz 1340. godine.⁶³

Sljedeći u nizu križevačkih župana bio je **Pavao** (*Paulus*).⁶⁴ Malo je vjerojatno, ali nije nemoguće, da se radi o istom Pavlu koji je bio križevačkim županom od 1343. do 1346. godine. Prvi ga put na mjestu križevačkog župana nalazimo početkom travnja 1357., kada uz župansku titulu nalazimo i službu kaštelana Maloga Kalnika. Kako se malokalničkim kaštelanom naziva samo jedanput, i to u prvoj ispravi, moguće je da je na mjesto župana došao s kaštelanskog položaja. Pavao je također i prvi križevački župan koji ima pridjev veliki (*magnus comes Crisiensis*). U posljednjoj ispravi koju imamo o Pavlu, iz 1362. godine, Pavao se navodi kao veliki župan križevački i šimeški (*Symigiensi*).⁶⁵ Moguće je da je Pavao prešao s mjesta križevačkog župana na mjesto šimeškog župana, jer već sljedeće godine križevačka županija ima novog župana. Dakle ukratko možemo i pratiti dio životnog puta velikog župana Pavla: do 1357. godine on je kaštelan Maloga Kalnika i tada postaje velikim županom križevačkim i uskoro napušta kaštelanske obveze. Križevačkim je županom bio do 1362. godine, kada prelazi na mjesto župana županije Somogy. Iz posljednje isprave koja nam govori o Pavlu, saznajemo i za jedan njegov posjed. Riječ je o posjedu Jalševcu.

U vrijeme Pavlova županovanja nailazimo na još jednoga teritorijalnog župana. Riječ je o Stjepanu, sinu Demetrijevu, kojeg susrećemo dva puta, 1360. i 1366. godine.⁶⁶ Kako se posljednja trojica poznatih nam teritorijalnih župana, Ivan, Nikola i Stjepan, navode kao sinovi Demetrijevi,

a Demetrije je bio teritorijalni župan prije njih, zaista bi bilo neobično da nitko od njih nije u srodstvu, odnosno da Ivan, Nikola i Stjepan, ili barem dvojica od njih, nisu braća.

Juraj (*Georgius*) stupio je na dužnost križevačkog župana u drugoj polovini 1362. ili početkom 1363. godine. Spominje se u ukupno deset isprava između 1363. i 1366. godine.⁶⁷ U početku svoga županovanja Juraj se navodi samo kao križevački župan, a 1365. i 1366. godine on je i banski namjesnik Slavenskoga Kraljevstva. Na tom ga mjestu nalazimo 20. lipnja 1366., no već dva mjeseca poslije, 25. kolovoza, u ispravi koja za vršitelja dužnosti križevačkog župana navodi Jakoba, sina Ladislavova, Juraj se spominje kao bivši župan.⁶⁸ Očigledno se nešto iznenada dogodilo s Jurjem budući da nije izabran njegov nasljednik, već je imenovan privremeni vršitelj dužnosti križevačkog župana, a krajem 1366. imamo novu osobu na položaju župana velike Križevačke županije. Jakova nalazimo samo u jednoj ispravi⁶⁹ pa o njemu i njegovu položaju ne znamo mnogo.

Sljedeći u nizu križevačkih župana bio je **Ladislav** (*Ladislavus*), sin Ivanov, koji je župansku dužnost obavljao relativno kratko, manje od dvije godine.⁷⁰ Ladislav se u svima osim u posljednjoj ispravi navodi kao župan križevački i rovišćanski. Prvi ga put kao župana susrećemo 6. prosinca 1366., kada vjerojatno nasljeđuje Jakova kao vršitelja dužnosti, a posljednji je spomen Ladislava kao župana u ispravi od 3. srpnja 1368. U sljedećih nekoliko mjeseci Ladislav prestaje biti križevačkim županom, a što se dalje s njime zbililo, nemamo podataka. Na mjestu križevačkog župana naslijedio ga je jedan od najvažnijih župana 14. stoljeća – Petar Cirke.

Petar Cirke bio je križevačkim županom 1368. – 1370. i 1373. – 1381. godine.⁷¹ Ali prije

63 CD XII, str. 312 – 313.

64 Isprave o Pavlu vidi u CD XII, str. 401 – 402, 488, 489 i 562 – 563; u CD XIII, str. 13, 17 – 18, 26 i 209 – 210; u CD XIV, str. 23 navodi se kao bivši župan.

65 Riječ je o županiji Somogy u jugozapadnoj Mađarskoj.

66 CD XIII, str. 209 – 210 i 533 – 534.

67 CD XIII, str. 280, 373 – 375, 404 – 405, 458 – 459, 471, 533 – 534, 536, 564 – 565, 576 – 582; Laszowski, Emilij, *Listine općine Sv. Jelenke Koruške kod Križevaca*, *Vjestnik kraljevskog hrvatsko-slavonsko-dalmatinskog zemaljskog arhiva*, 6 (1), Zagreb, 1904., str. 250 – 253; kao bivši župan Juraj se spominje i u CD XIV, str. 221 – 223.

68 CD XIII, str. 564 – 565.

69 Isto.

70 Isprave su o Ladislavu u CD XIII, str. 594 – 595, u CD XIV, str. 12 – 14, 22 – 23, 24, 30 – 33 i 147.

71 Krčelić za početak županovanja Petra Cirke navodi već 1367. godinu, no kako je još u ljetu 1368. nedvojbeno križevačkim županom Ladislav, i ovdje se vjerojatno radi o maloj pogrešci u godinama, koje kod Krčelića, barem što se tiče srednjega vijeka, nisu rijetkost. Krčelić, Baltazar Adam, *Povijest stolne crkve zagrebačke*, preveo Zlatko Šešelj, Institut za suvremenu povijest, Zagreb, 1994., str. 160.

nego što nešto više kažemo o njemu, posvetit ćemo se nakratko dvojici župana koji su Križevačkom županijom županovali 1371. i 1372. godine. To su **Ugrin** (*Vgrini*), koji se usputno spominje u ispravi koju je krajem srpnja 1371. u Križevcima izdao njegov zamjenik Adam (*Adamus*),⁷² te **Ivan** (*Johannes*), sin Martinov, kojeg nalazimo kao župana početkom ožujka 1372.⁷³ U istom se dokumentu spominje i Andrija, također sin nekog Martina, kao teritorijalni župan Križevačke županije. Kao teritorijalni župan Andrija se spominje još jedanput iste godine u ispravi koju izdaje Karlo Drački,⁷⁴ zatim početkom 1374. i krajem 1376. godine.⁷⁵

Vratimo se sada na **Petra Cirka** (*Petrus Chirke, Petrus Churke, Petrus Chyrke, Petrus Cirke, Petrus Cyrke*), križevačkog župana i podbana. O njemu nam govori sedamdesetak isprava⁷⁶ pa možemo poprilično točno utvrditi vrijeme njegova župnovanja, a ono što najviše zbunjuje, jest kratak prekid, i to nekako u prvim godinama vršenja dužnosti križevačkog župana. Na mjesto župana stupio je u drugoj polovini 1368. godine, a prvi ga put susrećemo kao križevačkog župana 14. studenoga 1368.⁷⁷ Prvi »mandat« završio mu je vjerojato u jesen 1370.⁷⁸ Zašto je došlo do prekida u obavljanju županske dužnosti i zašto su se u samo dvije godine izmijenila dva župana, ne znamo. Cirke se na mjesto križevačkog župana vraća 1373. godine. Unatoč mnoštvu isprava koje spominju Petra Cirka, na žalost ni jedna nam ne govori više o njegovu podrijetlu ili o njegovim posjedima. U drugoj polovini listopada ili prvoj polovini studenoga 1376. Petar Cirke postaje podbanom Slavonije i to je bio sve do odlaska s mjesta župana Križevačke županije, u prvoj polovini 1381. godine. Što je bilo s njime nakon odlaska s mjesta župana, također nam nije poznato.⁷⁹

Petra Cirka naslijedio je **Basov de Bik** (*Basou de Byk, Basow de Byk*), koji na mjesto križevačkog župana dolazi u proljeće 1381. Prvi ga put susrećemo u ispravi čazmanskoga kaptola koji ga obavješćuje o uvođenju u posjed.⁸⁰ Iz iste godine o njemu svjedoče još četiri isprave,⁸¹ no iz 1382. godine nije nam se sačuvao ni jedan podatak o Basovu ili kojemu drugom županu. Sljedeće, 1383. godine ponovno nailazimo na nekoliko dokumenata o njemu⁸² pa možemo pretpostaviti da je Basov vjerojatno bio županom i 1382. godine. Posljednji je izvor o županu Basovu de Byku iz ožujka 1384.,⁸³ no pravi problem u određivanju tko je bio križevački župan, tek predstoji. Naime, nakon što smo za gotovo sedam desetljeća imali manje-više svakogodišnje podatke o križevačkim županima, za razdoblje od ožujka 1384. do ožujka 1389. nemamo ni jedan podatak o tome tko je bio županom Križevačke županije, a ne bi bilo neobično da ga zbog općeg stanja u državi i sukoba između pretendenta na ugarsko-hrvatsko prijestolje, koji će kulminirati Krvavim saborom u Križevcima, možda uopće nije ni bilo. Zanimljivo je da ćemo Basova ponovno susresti kao križevačkog župana krajem 1390. godine, kada će se u kratku razdoblju izmijeniti nekoliko župana. Što se s Basovom događalo u međuvremenu, nemamo podataka.

Basova de Byka naslijedio je vjerojatno **David** (*Dauid*), ali on je, po svemu sudeći, bio županom tek do sredine 1389. godine. Kada je postao križevačkim županom, ne znamo, a na tom položaju susrećemo ga u samo trima ispravama izdanima u razmaku od svega tri tjedna.⁸⁴ U svima se spominje kao križevački župan, no u jednoj podužoj presudi što ju je početkom 1390. godine izdao kasniji župan Petar, David se navodi i kao podban.⁸⁵ Kao podbana, ali i zagrebačkog župana nalazimo ga 1392. godine, no to je ujedno i posljednji podatak o njemu.⁸⁶

72 CD XIV, str. 362 – 363.

73 CD XIV, str. 408 – 409.

74 CD XIV, str. 480 – 481.

75 CD XV, str. 2 – 3 i 241 – 242.

76 Isprave u Petru Cirku nalaze se u CD XIV, CD XV i CD XVI te u Laszowski, Emilij, *Listine općine Sv. Jelene Koruške kod Križevaca, Vjestnik kraljevskog hrvatsko-slavonsko-dalmatinskog zemaljskog arkiva*, 6 (1), Zagreb, 1904., str. 254.

77 CD XIV, str. 168 – 169.

78 Posljednji se put kao župan navodi 15. rujna 1370.: CD XIV, str. 287 – 289.

79 Posljednja isprava koja navodi Petra Cirka kao župana Križevačke županije, datirana je s 30. siječnja 1381.: CD XVI, str. 154.

80 CD XVI, str. 179 – 180; isprava je datirana s 15. svibnja 1381.

81 CD XVI, str. 195 – 199, 205 – 207, 220 – 221 i 225 – 226.

82 U CD XVI, str. 398 – 399, 399 – 400, 414 – 415 i 415 – 424. Dvije se isprave nalaze i u: Šufflay, Milan, *Iz arkiva ugarskog narodnog muzeja, Vjesnik kr. hrvatsko-slavonsko-dalmatinskoga zemaljskoga arkiva*, I, Zagreb, 1899., str. 172 – 173.

83 CD XVII, str. 455 – 456.

84 To su isprave u CD XVII, str. 188, 190 – 191 i 192.

85 CD XVII, str. 266 – 271 i CD XVIII, str. 299 – 300.

86 CD XVII, str. 452 – 453.

U drugom dijelu 1389. godine kao križevačkog župana prvi put susrećemo **Martina Držanića**⁸⁷ (*Martinus Ders*), koji je ujedno i podban, no o njemu ćemo više reći nešto poslije jer je on najbolje poznati nam križevački župan iz 13. i 14. stoljeća. U prvoj polovini 1390. godine križevački župan i podban bio je **Petar** (*Petrus*), sin Pončev, kojega susrećemo također samo u dvama dokumentima.⁸⁸ U drugoj polovini iste godine županom je vjerojatno ponovno bio Basov de Byk.⁸⁹

Podatci su za sljedeće dvije godine prilično oskudni, točnije, ne nalazimo ni jedan izvor o županima Križevačke županije u to vrijeme. Do kada je trajalo drugo županovanje Basova de Byka i je li ga odmah naslijedio sljedeći župan, Toma, ili je između njih bio još jedan, nama nepoznat župan, mogu nam otkriti tek do sada nepoznate isprave.

Županovanje **Tome** (*Thomas*) također pruža dosta zbunjujućih podataka. Prvi ga put kao križevačkog župana susrećemo 2. ožujka 1393.,⁹⁰ no već mjesec dana poslije on je zagrebački župan,⁹¹ a krajem godine ponovno je bio na položaju križevačkog župana.⁹² I konačno, početkom 1394. ponovno ga susrećemo kao zagrebačkog župana.⁹³ Postoje dvije mogućnosti. Prva, da je Toma, koji se uvijek navodi i kao podban, bio istovremeno i križevački i zagrebački župan, što je prvi takav slučaj, no on se nigdje u ispravama ne pojavljuje s objema županskim titulama. Druga je mogućnost da je krajem 1392. i početkom 1393. godine bio križevačkim županom, zatim prelazi na mjesto zagrebačkog župana, što je bio tijekom proljeća i ljeta 1393. U jesen 1393. ponovno se vraća na mjesto križevačkog župana, a već početkom 1394. ponovno je bio zagrebačkim županom.⁹⁴ No u tom se slučaju postavlja pitanje tko je bio križevačkim županom kada je Toma bio župan zagrebačke županije. Prema tome

vjerojatnija je prva varijanta, tj. da je Toma bio istovremeno župan obiju županija, tim više što se u ispravama koje su izdane u Križevcima, Toma naziva križevačkim županom, a u ispravama koje su izdane u Zagrebu, on se navodi kao zagrebački župan. Toma je također bio, kao što smo već rekli, i podban.⁹⁵

Vratimo se sada na Martina Držanića. Nakon što je kraće vrijeme 1389. godine bio križevački župan, Držanić je 1391. bio zagrebačkim županom, od 1394. ponovno je postao križevačkim županom i podbanom, a najkasnije od 1395. on je i župan zagrebačke županije.⁹⁶

Martin Držanić potječe iz ugarske velikaške obitelji Szerdahely iz županije Somogy.⁹⁷ Bio je blizak sa slavonskim banom Detrikom Bubekom, što mu je omogućilo sudjelovanje u kraljevskome upravnom aparatu. Osim što je bio križevački i zagrebački župan te podban, 1393. godine bio je tamiški podžupan, zatim kaštelan Kaloče (1398. – 1399.), a 1398. – 1402. godine i ugarski potpalatin. Sljedeće se godine navodi kao zapovjednik dvorske straže na kraljevu dvoru, zatim kao stolnik (1404. – 1406.) te od 1405. i kao župan županije Somogy. Kralj Sigismund Luksemburški darovao je njemu i njegovu bratu Sigismundu u svibnju 1393. posjed Rovišće, na kojem su do tada živjeli slobodni predijalci, što je izazvalo sukob između njega i Rovišćanaca, koji će se završiti tek nakon njegove smrti. Kada je 1415. godine slavonski ban Pavao Čupor Moslavački pokrenuo vojni

87 Iz tog razdoblja Držanićeva županovanja imamo dvije isprave: CD XVII, str. 211 – 212 i 220.

88 Pončeva sina Petra susrećemo u ispravi od 9. ožujka 1390., kada donosi smrtnu presudu (CD XVII, str. 266 – 271), i početkom lipnja iste godine, kada se navodi u dokumentu koji govori o uvođenju u posjed (CD XVII, str. 294 – 295).

89 CD XVII, str. 317 – 318.

90 CD XVII, str. 493 – 494.

91 CD XVII, str. 500.

92 CD XVII, str. 557, 560 – 564 i 564 – 565.

93 CD XVII, str. 574 i 575.

94 Toma se kao bivši križevački župan, ali i podban Slavonije, spominje i u CD XVIII, str. 280 i 290 – 296.

95 O Tomi također vidi i Tanodi, Zlatko (ur.), *Povijesni spomenici slobodnoga kraljevskoga grada Varaždina*, svezak 1., *Zbornik isprava 1209. – 1526.*, Varaždin 1942., str. 30 – 33.

96 Kao o križevačkom županu i podbanu 1394. – 1397. o Martinu Držaniću govore isprave u CD XVII, str. 590 – 591, zatim u CD XVIII, str. 2 – 3, 24 – 25 (dvije isprave), 35 – 36, te u: Tkalčić, Ivan Krstitelj, *Povijesni spomenici slob. kralj. grada Zagreba prijestolnice Kraljevine dalmatinsko-hrvatsko-slavonske*, *Izprave: 1093 – 1399*, svezak 1., Zagreb, 1889., str. 372 i 385 – 386. Kao zagrebački župan Držanić se spominje nekoliko puta u CD XVIII i u Tkalčić, nav. djelo.

97 Martina Držanića hrvatska historiografija poznaje kao i Martina Držića Sredičkoga. Rodoslovlje obitelji može se vidjeti na <http://genealogy.euweb.cz/hung/dersffy.html>. Biografija u: *Hrvatski biografski leksikon*, svezak 3, Leksikografski zavod »Miroslav Krleža«, Zagreb, 1993., str. 625 – 627 (tekst Tatjane Radauš), s opširnom literaturom i izvorima o njemu i obitelji. Više o sukobu s predijalcima u Rovišću u: Adamček, Josip, *Rovišćanski predijalci*, *Historijski zbornik*, 29 – 30, Savez povijesnih društava Hrvatske, Zagreb, 1976./1977., str. 151 – 159 i Nogrady, Arpad, *Obitelji Szerdahelyi i Rovišće*, u: Kruhek, Milan (ur.), *Hrvatsko-mađarski odnosi 1102. – 1918.*, Hrvatski institut za povijest, Zagreb, 2004., str. 65 – 73

pohod protiv vojvode Hrvoja Vukčića Hrvatinića, priključio mu se i Martin Držanić, koji će u tom sukobu biti zarobljen, a u zatočeništvu će uskoro i umrijeti, vjerojatno krajem 1418. godine. Brigu i sudovanje o Rovišću preuzet će u ime dvaju sinova, Jurja i Petra, njegova udovica Ana Sagi. Osim Rovišća je Martin Držanić u Hrvatskoj imao još nekoliko posjeda. Posjed Topolovac dobio je 1398. godine, a Đurđevac je kupio 1401. Imao je i dio posjeda Streza te nekoliko manjih posjeda. Početkom 15. stoljeća od kralja Sigismunda dobio je i barunsku titulu.

U vrijeme Držanićeve županovanja spominje se i jedan teritorijalni župan, Stjepan, sin Petra Gulinića, koji je svjedok u prodaji zemlje 1394. godine.⁹⁸

Posljednji u nizu križevačkih župana 14. stoljeća bio je **Ivan** (*Johannes*). Tijekom druge polovine 1397. i 1398. godine Ivan je križevački župan, a krajem 1398. javlja se kao zagrebački župan. Kao i u Tominu slučaju i u slučaju Martina Držanića, u ispravama izdanima u Križevcima Ivan se oslovljava kao križevački župan, a u ispravama izdanima u Zagrebu on se navodi kao zagrebački župan. Ivan je dakle od kraja 1398. godine istovremeno križevački i zagrebački župan te podban Slavonije, kako se naziva u svim ispravama. I tijekom 15. i 16. stoljeća nije rijetkost da je križevački župan ujedno i zagrebački župan i podban Slavonije. Posljednji je spomen župana Ivana u 14. stoljeću isprava izdana 20. rujna 1399.⁹⁹

U svim se ispravama Ivan navodi kao sin Antimonov. U darovnici za posjed Anjanovec u Križevačkoj županiji doznajemo da je Antimon iz Sigeta u Mađarskoj (*Anthymi de Zygeth*). Naime kralj je Sigismund Luksemburški 31. ožujka 1398. u Iloku darovao Anjanovec križevačkom županu i podbanu Slavonije Ivanu i njegovu bratu Jurju, sinovima Antimona Sigetskoga¹⁰⁰ te naložio čazmanskom kaptolu da ih uvede u posjed, što je kaptol i učinio, o čemu je 14. svibnja 1398. izvijestio bana Nikolu Gorjanskoga.¹⁰¹

Kada govorimo o županu Ivanu, sinu Antimonovu, treba spomenuti i ispravu koju je izdao ban Nikola Gorjanski u Križevcima 26. ožujka 1398.,¹⁰² u kojoj se spominje i **Ivan** (*Johannis*), sin Mihaelov, kao križevački župan. To je na žalost jedina isprava u kojoj se Ivan Mihaelov spominje pa ne možemo sa sigurnošću tvrditi da je već tada Križevačka županija, kao najveća županija u Slavoniji, imala dvojicu župana istodobno. Također u ispravi zagrebačkoga kaptola od 16. studenoga 1397. prvi put susrećemo i križevačkog podžupana, Valentina de Elyesyja (*Valentio de Elyesy*).¹⁰³ Očigledno je da je Križevačka županija imala prilično veliku administraciju, koja je možda uključivala čak dva župana i jednoga ili više podžupana. Podžupan je vjerojatno naslijedio barem dio onih ovlasti koje su nekada imali kurijalni i teritorijalni župani.

DODATAK – REDOSLIJED KRIŽEVAČKIH ŽUPANA

Ižan [1193.]* kurijalni župan
Petko [1225.]
Dominik [1249.], podban
Juraj [1252., 1253.]
Junk [1260.]
Tiburcije ?
Kračina [1265.]
Jakob [1266.]
Martin (1267. – 1270.)
Puž [1271.]
Martin [1274., 1275.]
Ilija (1276. – oko 1280.)
Marcel [1284.]
Joakim [1307.]
Bek [1316.]
Jakob [1317.]
Hektor [1322.]
Stjepan [1324.]
Stjepan (1325. – oko 1342.)
Pavao (oko 1342. – 1345.)
Jakob (1346. – 1350.)
Toma (1350.)
Petar (1350. – oko 1355.)

98 CD XVII, str. 602 – 603.

99 Isprave o Ivanu nalaze se u CD XVIII, str. 240 – 241, 288 – 289, 290 – 296, 311, 311 – 312, 327 – 328, 337 – 338, 352 – 353, 368 – 369, 377 – 378, 385, 391 – 392, 412 – 413, 435 i 482 – 484.

100 CD XVIII, str. 327 – 328.

101 CD XVIII, str. 337 – 338.

102 CD XVIII, str. 327.

103 CD XVIII, str. 288 – 289.

Pavao (oko 1357. – 1362.)
Juraj (1363. – 1366.)
Jakob (1366.), vršitelj dužnosti župana
Ladislav (1366. – 1368.)
Petar Cirke (1368. – 1370.)
Ugrin [1371.]
Ivan [1372.]
Petar Cirke (1373. – 1381.), podban
Basov de Byk (1381. – 1384.?)
David (? – 1389.), podban
Martin Držanić (1389.), podban
Petar (1390.), podban
Basov de Byk (1390. – ?), podban
Toma (? – 1393.), podban
Martin Držanić (1394. – 1397.), podban
Ivan Antimonov (1397. – 1399.), podban
Ivan Mihaelov [1398.]

Summary

County heads of Križevci County in 13th and 14th centuries

Keywords: Križevci County, Križevci, county head, great county head, deputy county head, deputy Vice-Roy

The first known Križevci County Head was Ižan, mentioned in a document from 1193. In the 13th century data can be traced of thirteen county

heads of Križevci, but the number is not final. Those heads were in this order: Petko, Dominik, who also held the post of deputy Vice-Roy or ban, then Juraj, Junk, Tiburcije, Kračina, Jakob, Martin, Puž, another Martin, Ilija and Marcel. Unfortunately, nothing is yet known for about more than twenty years of those who followed after Marcel, till the beginning of the 14th century.

In that century the County of Križevci had more than twenty county heads. In the early 14th century we know of Joakim, Bek, Jakob, Hektori and Stjepan. Around 1325 Stjepan, the son of Vice-Roy Pavel became the County Head. His father was the first better-known head of the county. After him came Pavao, Jakob, Toma, Petar (also deputy Vice-Roy), then Juraj and Jakob, who was not elected or appointed county head but only *acting* county head. The line was continued with Ladislav and then Petar Cirke who held the post twice, becoming deputy Vice-Roy in the closing years of his second service. Between his first and second terms the heads were Ugrin and Ivan. Cirke was replaced by Basov de Byk. David, Martin Držanić and Petar followed and then again Basov de Byk. Further on came Toma, Martin Držanić again, Ivan Antimonov and Ivan Mihaelov. From David to Ivan Antimonov all county heads were deputy Vice-Roys as well, while Toma, Martin Držanić and Ivan Antimonov also occupied the position of county head of Zagreb County. In the two centuries our sources also mention a lot of territorial and manor county heads, who were actually deputy county heads. This means they assisted the county head in various situations.

* Uglate zgrade navode godinu u kojoj se određeni župan spominje u izvorima i rabe se kod onih župana koji se u izvorima javljaju rijetko i o njima ne znamo točno početak i završetak županovanja, a okrugle se pak zgrade rabe kod navođenja onih župana za koje znamo točno, ili barem približno, godinu županovanja.